

– Tað var spennandi at fara í holt við, men eg hugsaði eisini, at hesum fekk eg so ongantið brúk fyri í Føroyum, tí har er jú ríkiligt av vatni. Men so vísti tað seg, at tá eg hevði arbeiðt har í eini tvey ár, so bleiv tann vitanin, eg har hevði tilgnað mær, týðandi í Føroyum.

HENTUR LÆRDÓMUR

At endurnýtsla av vatni er nakað, brúk er fyri í Føroyum, kann í fyrsta umfari ljóða eitt sindur lægið, so nógv sum tað regnar her, men um summarið er altso ov turt til, at tað ber til at hava nógv smolt, og tí var hetta ein forðing fyri, at nóg mikið av smolti fekst á sjógv.

– So fóru øll alifeløgini í Føroyum í gongd við at endurnýta vatn, og av tí at tað ikki vóru so nógv, sum høvdu lært um tað, fór eg heim og kom í samband við tað mesta av vinnuni beinanvegin. Tey flestu vildu hoyra meira um endurnýtslu av vatni og hvat gerast kundi við tað, sigur Ragnar.

– Tað stutta av tí langa er, at hefur tú ikki nóg mikið av vatni, so mást tú brúka tað umaftur, sum tú hefur. Eitt nú á Hellunum, har Marine Harvest hefur smoltstøð, hava vit 4.000 rúmmetrar av kørur, men um vit ikki kundu brúkt vatnið umaftur, høvdu vit kanska bara kunnað havt einar 400 rúmmetrar ella ein tíggjundapart. Við øðrum orðum hevði slett ikki borið til at framleitt tað, sum nú verður framleitt, var tað ikki fyri endurnýtslu av vatninum.

Tá Ragnar Joensen í 1999 kom heimaftur til Føroya og byrjaði hjá Fiskaaling sum kynbótaleiðari, komu útbúgving og royndir hansara beinanvegin til sín rætt, tí bæði í 1999 og 2000 hevði verið nógvur turkur, so vatn mátti flytast til smoltstøðirnar, ið allar høvdu trot á vatni.

– Meðan eg las, var eg ofta í iva um, um eg nú var farin í holt við eina útbúgving, sum eg nokk ikki fór at fáa brúk fyri í Føroyum, men nú var støðan bráðliga tann øvugta. Eisini í sambandi við arbeiðið annars fekk eg brúkt mín lærdóm, so tað kom bara væl við, sigur hann.

– Vit høvdu eina laksastammu í Føroyum, sum vit skuldu foredla, og við míni biotøkni-bakgrund, har eg kendi til dna og sovorðið, kundi eg eisini arbeiða við tí. Tá kundi eg endiliga sætta meg við, at eg hevði valt rætt, tí onkuntíð hevði eg verið eitt sindur bangin fyri, at eg mestsum hevði dummað meg við mínum útbúgvingarvali, men so var tibetur ikki.

MITT Í ILA-ROKINUM

Fyri at gera eina langa søgu stutta, fekk Ragnar Joensen eftir tveimum árum í Føroyum eitt tilboð um at koma at arbeiða hjá Vestlax, har hann skuldi standa fyri smoltalingini, ið hókskaði honum væl, tí so slapp hann í gongd við praktiskt arbeiði. Síðani eru tað broytt eigaraviðurskifti, ið hava flutt hann um-vegis Panfish yvir í Marine Harvest, sum er núverandi arbeiðsplássið.

– Yvirhøvur var hetta ein bæði strævin og spennandi tíð, tí ILA-sjúkan gjørdi so mikið um seg, at alt sá sera svart út. Men tað var spennandi at vera við til at byggja alt upp aftur, tí vit vóru millum teir fyrstu at seta smolt út aftur í 2005. Og hesi árini vóru tað bara Bakkafrost og Luna, sum høvdu koyrt alla tíðina við laks, og Viking Seafood við sílum. Tá so gongd kom á, gekk tað bara ein veg í alingini, og tað var uppeftir, greiðir Ragnar frá.

Mátin, sum føroyingar finga loyst ILA-trupulleikan við, hefur síðani verið ein fyrirmynd, fleiri aðrar tjóðir hava tikið til sín. Tá Chile kom í trupulleikar av ILA, vildu teir vita, hvussu føroyingar komu burtur úr tí, og eisini hefur tað víst seg, at hóast mestsum øll vitan um aling, sum vit høvdu í Føroyum, kom úr Norra, so hugdu norðmenn hendavegin fyri at vita, hvussu føroyingar gjørdur.

– Vit hava lært so at siga alt í Norra, man har verður framvegis fylgt væl við, hvussu tingini verða gjørd, og hóast Føroyar eru smáar í heimshøpi og ikki hava nakra stóra framleiðslu, hava úrslitini verið øgiliga góð, bæði livfrøðiliga og búskaparliga, sigur Ragnar.

Hann starvaðist sum stjóri í Panfish til ársbyrjan í 2007, tá Panfish keypt Marine Harvest, sum annars hevði ætlað sær at farið á børsin tá. Men nýggi eigarin í Panfish tá, John Frederiksen, hevði fingið frænir av hesum og vildi keypa Marine Harvest – og eigararnir tóku av, tí tað var lættari fyri teir, enn um teir sjálvir skuldu farið á børsin.

– Tað bleiv ein samanrenning av tveimum, Panfish og Fjord Seafood, sum høvdu kappast áðrenn, og so Marine Harvest, sum var størsti parturin, men bara ikki hevði verið á børsinum. Í Føroyum broytti hetta tó einki, tí her var bara eitt felag virkið frammanundan, sigur Ragnar Joensen.

ALT NÓGV STØRRI

At hann so endaði við at blíva stjóri í Marine Harvest, byrjaði við eini uppringing frá stjóranum fyri alingini hjá samtakinum í Norra, Marit Solberg, ið forrestin er systir núverandi forsætisráðharran í Norra, Ernu Solberg

– Hon spurdi, um eg var áhugaður at vera

” *Eg siggi fyri mær, at alivinnan kann fleirfaldast, tí kring allan heim bara veksur eftirspurningurin*

við í eini tilgongd til starvið har yviri, og samstundis greiddi hon frá, at hetta enn bara var ein tilgongd, tí fleiri vóru um boðið. Eg helt hetta vera øgiliga stórt, men eftir nakrar testir spurdi hon so, um eg ikki vildi hava starvið, og eg jættaði beinanvegin, hóast eg ikki fyrr enn aftaná hugsaði ordilgia um, hvat eg hevði lovað meg til, sigur Ragnar.

Hann greiðir frá, at Føroyar so smáar í hesum høpi, og at hann, sum bara var vanur við at vera stjóri hjá 30-35 fólklum, nú skuldi hava 1.600 fólkl undir sær. Eisini høvdu fleiri av hinum í leiðslubólkinum verið við í tilgongdini og kundu hugsað sær starvið, men máttu siggja yngsta mannin, ið kom frá minstu alingini, fara avstað við tí.

– Sjálvandi vóru fleiri vónbrotnir, men tað gekk øgiliga skjótt, so var tað farið, sigur Ragnar, ið av álvara mátti venja seg til ein annan gerandisdag í Norra, enn hann var vanur við í Føroyum.

Frammanundan hevði hann verið vanur við sjálvur at lagt framleiðsluætlanir, og um onkur trupulleiki tók seg upp, so skuldi hann loysast saman við fólkinum.

– Eg var vanur við at vera tætt upp at fiskinum, men nú hevði eg nógv meira við fólk at gera og nógv minni við tað tekniska at gera, sjálvan alipartin. Í Føroyum var eg við í øllum, so tað var lægið at koma til Norra, har fólk var til at gera alt, so tað var mest tey, eg tosaði við. Nú var tað ein figgjardeild, sum tók sær av figgjarætlanum, og skuldu rakstrarætlanir leggjast, so vóru tað framleiðslustjórar, ið tóku sær av tí.

Nógv tíð fór hjá Ragnari til at seta seg inni, hvussu alt virkaði, tí her var talan um eina nógv størri umsiting, har tað var neyðugt við skipanum, sum koyrdu, og frá sjálvur at skula taka skjótar avgerðir, skuldi hann venja seg við

tyngri tilgongdir, ið vanliga merkja eitt stórt samtak.

– Bara tann norsk parturin av alingini, ið eg sum stjóri havi havt ábyrgdina av, framleiðir 250.000 tons av laks, sum er næstan tveir triðingar av øllum Marine Harvest, ið framleiðir 400.000 tons. Tað er næstan fimm ferðir so nógv sum føroyska alingin tilsamans. Hinvegin ber til at siga, at um Norra verður bytt upp í smærri eindir, so er tað tað sama, sum hendir har, sum í Føroyum, so tað er ikki meira øðrvísi enn so, sigur hann.

NÓGV EFTIR ENN

Nýggja arbeiðið hjá Ragnari Joensen verður merkt av, at alt samtakið er umskipað, so umsitingin, ið bara hefur við Norra at gera, verður tikin burtur, og í staðin skulu tey ymsu økini vísa beinleiðis til leiðsluna í samtakinum. Hetta eru so stór øki, at tey eru størri enn alt Bakkafrost, og eitt teirra er næstan tvær ferðir so stórt.

– Mín lutur í hesum verður, at eg nú skal vera leiðari fyri tí at menna tøkni í Marine Harvest, og tað siggi eg sum ótrúliga spennandi, tí har er hent nakað. Ótrúliga nógv er vaksið um framleiðsluna, men enn er øgiliga nógv eftir at gera, og tað verður spennandi at vita, hvar alingin er um 10-15 ár, sigur hann.

– Í Norra hefur ein fakkbólkur arbeiðt við, hvussu stór alingin í Norra kann verða, og har verður sagt, at alingin kann fimmfaldast áðrenn 2050. Hesin sami bólkur segði fyri 10 árum síðani, at í 2010 skuldi tað bera til at koma upp á eina millión tons, men hóast tað var órealistiskt tá, at fara frá 500.000 tosum upp í eina millión, varð tað málið rokkið í 2010.

Ragnar sigur, at hinvegin skulu vit ikki vænta, at føroyska alingin verður fimmfaldast, tí ov lítið alið er í Føroyum til tað, og heldur ikki eru somu vakstrarmøguleikar í Føroyum sum í Norra, har tey hava eina øgiliga strandarlongd og allar hesar nógvu firðirnar.

– Men hinvegin hava tað jú altíð verið avmarkingar, sum tó hava flutt seg. Tá alingin bar var innast á føroysku firðunum, bleiv sagt, at tað bar bara til at ala 2.-3.000 tons, men tað talið fór upp á 15.-16.000 tons við at fara longur út. Og eg minnst, at í 2000 varð sagt, at Føroyar kundu ikki bera meira enn 40.000 tons, men nú er alingin komin upp á 60.000 tons og tað gongur væl, sigur hann.

– Vit kundu eisini tikið ein part av framleiðsluni upp á land, so økini á sjónum bara blivu brúkt til at framleiða stóran fisk, so smoltini vóru størri, áðrenn tey blivu sett út, og hetta er Luna longu komið eitt sindur í gongd við. Í ganga tvey ár, frá tí at tú byrjar eina framleiðslu, til tú kanst byrja ta næstu, men við at sett størri smolt út, kundi henda tíð verið stýtt niður í eitt ár, so framleiðslan tvífaldast. Men tað krevur útbýggingar á landi, um tað skal lata seg gera.

SPENNANDI VINNA

Meðan prátið gongur, skilst á øllum brøgdum, at alivinnan er nakað, Ragnar Joensen brennur fyri og sær nakað stórt í, og hann er heldur

ikki bangin fyri at seta orð á, hvussu hann sær upp á hesa vinnu.

– Alivinnan er jú ein fantastiska spennandi vinna upp á fleiri mátar. Enn er hon so mikið nýggj, at vit eru komin øgiliga stutt enn, um eitt nú verður samanborið við landbúnað. Men samstundis er hetta ein vinna, ið veksur øgiliga skjótt, tí eftirspurningurin eftir alifiski er so stórir, sigur hann.

– Eisini er hetta ein sunn framleiðsla við lítlum CO₂-útláti og sera litlari dálking í mun til aðra matvøruframleiðslu. Eg siggi fyri mær, at alivinnan kann fleirfaldast, tí kring allan heim bara veksur eftirspurningurin, og sjálvt um vit hava vaksið framleiðsluna í miðal sjei prosent um árið síðstu 20 árini, er prísurin framvegis ótrúliga góður.

Ragnar sær tað sum størstu avbjóðing hjá alingini, at tað skal bera til at fáa hana at halda fram við at vaksa, og her snýr tað seg millum annað um, hvussu nóg mikið av fódrið skal kunna fáast til vega.

– Nógv hefur verið gjørt við at brúka upp-sjóvarfisk í fódrið, men um føðin framvegis skal koma haðani, er ikki nóg nógv til, so tí má onnur rávøra koma í staðin til fódrið. Hetta er ein stórir spurningur at loysa hjá alivinnuni sum heild, men tó kanska ikki so nógv í Føroyum, sigur hann.

– Í Norra og aðrastaðni eru tey øgiliga upptikin av ikki at skaða tann villa fiskin, og tí verður nógv gjørt fyri at ansa eftir, at tað ikki er ov nógv lús og at fiskurin ikki rýmir, so hann blandar seg upp í tær stammurnar, sum eru har frammanundan. Størstu trupulleikarnir og avbjóðingarnar eru stutt sagt fódur, rýming og lús.

TILVILDIN VERIÐ VIÐ

Tilsamans hefur Ragnar Joensen so ella so verið knýttur at aling og alivinnu í 17 ár, og hann viðgongur blankt, at tað ikki byggir á nakran serstakan áhuga fyri fiski, tí í so máta hefur hann bara verið á floti við abbunum báðum og so verið seks túrar til skips í summarferiunum. Men fiskur var ikki nakað, ið setti dagskránnu, tá hann skuldi velja sær útbúgving og hugsaði um yrkisleið.

– Hinvegin má eg siga, at eg fleiri ferðir havi tikið fantastiskt val, har eg havi havt tilvildina í mínum parti. Tað, at endurnýtslan av vatni fekk so stóran áhuga í Føroyum, var tilvildarligt, og fyri meg var tað fullkomuliga ókent, sigur hann.

– Tað sama var tað, at alingin skuldi megna at reisa seg aftur og blíva til tað, sum hon bleiv. At vit finga føroysku alingina so góða í heimshøpi, at áhugin fyri Føroyum er blivin so stórir, er eisini heilt ótrúligt. Og um eg aftur skal hyggja at, hvussu alt hefur hepnast hjá mær, so kann eg bara gleðast um, at tilvildin gjørdi, at tingini í Norra blivu umskipað, so eg fekk móguleikan har, tí tað er og hefur verið ótrúliga spennandi.

Sum er, sigur Ragnar seg hava tað so mikið gott í Marine Harvest, at hann ikki umhugsar nakað annað her og nú, uttan at hann tó vil siga, at hann altíð verður verandi har.

– Eg dugi væl at siggja fyri mær, at eg saktans kundi farið í aðra vinnu ella aðrastaðni innan alingina. Og upp á ein máta havi eg eisini bundið um heilan fingur, longu tá bleiv stjóri í Føroyum, tí tá fekk eg eina leiðsluútbúgving sum MBA í Onglandi, so eg betur kundi skilja, hvat fólk tosaðu um, tá figgjarligt prát var á skránni, flennir hann.

– Tað var neyðugt hjá mær at skilja tey, men samstundis gevur tann yvirbygningurin mær eisini ávísar móguleikar, um eg skuldi havt hug til at roynt meg í aðrari vinnu. Hinvegin havi eg alla tíðina hildið alingina verið so mikið spennandi, at tað ið hvussu er ikki hefur verið aktuelt enn. Eg trívist, har eg eri, og nú eg fá nýggjar avbjóðingar í samtakinum, siggi eg fram til at fáa meg royndan í tí.